

İLKÖĞRETİM MATEMATİK VE FEN BİLGİSİ ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ÖĞRETME MOTİVASYONLARININ BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Prof. Dr. Kürşat Yenilmez
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
kyenilmez@ogu.edu.tr

Doç. Dr. M. Zafer Balbağ
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
zbalbag@ogu.edu.tr

Doç. Dr. Melih Turğut
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
melih.turgut@gmail.com

Özet

Bu çalışmanın amacı, İlköğretim Matematik ve Fen Bilgisi öğretmeni adaylarının öğretim motivasyonlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmanın katılımcıları bir devlet üniversitesinin Eğitim Fakültesi İlköğretim Matematik Öğretmenliği ve Fen Bilgisi Öğretmenliği lisans programında öğrenim görmekte olan 318 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Kauffman, Yılmaz-Soylu ve Duke (2011) tarafından geliştirilen ve Ayık, Ataş Akdemir ve Seçer (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan Öğretme Motivasyonu Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde aritmetik ortalama ve standart sapma gibi betimsel istatistik değerleri ile bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda; öğretmen adaylarının öğretim motivasyonlarının genel olarak "orta" düzeyde olduğu, içsel motivasyonlarının, dışsal motivasyonlarına göre daha yüksek olduğu, ilköğretim matematik öğretmeni adaylarının dışsal öğretim motivasyonlarının, fen bilgisi öğretmeni adaylarına göre daha yüksek olduğu, akademik başarı yüksek ve orta olan öğretmen adaylarının dışsal ve toplam öğretim motivasyonlarının, akademik başarı düşük olan öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Öğretim motivasyonu, Fen Bilgisi öğretmeni adayı, İlköğretim Matematik öğretmeni adayı.

INVESTIGATION OF TEACHING MOTIVATIONS OF PROSPECTIVE MIDDLE SCHOOL MATHEMATICS AND SCIENCE TEACHERS IN TERMS OF SOME VARIABLES

Abstract

The purpose of this study is to investigate the teaching motivations of prospective middle school mathematics and science teachers in terms of some variables. The participants of the study were 318 students enrolled to department of middle school mathematics education and science education in a government university's education faculty. The data were collected by Teaching Motivation Scale which was developed by Kauffman, Yılmaz-Soylu and Duke (2011). Independent samples t-test, one-way ANOVA and descriptive statistics as mean and standard deviation were used to analyze data. As a result of the study, the teaching motivations of prospective science and middle school mathematics teachers was generally "middle" level, internal teaching motivations of them were bigger than external teaching motivations, external teaching motivations of prospective middle school mathematics were bigger than prospective science teachers, external and total teaching motivations of prospective teachers have "high" and "middle" academic success were bigger than prospective teachers have "low" academic success.

Keywords: Teaching motivation, Prospective science teacher, Prospective middle school mathematics teacher.

GİRİŞ

Motivasyon, eğitim bilimlerinde ve sosyal bilimlerde güncelliğini hiçbir zaman kaybetmeyen önemli araştırma konularından birisi olmuştur (Akbaba, 2006; Dede ve Yaman, 2008; Acat ve Demiral, 2002; Keleş, 2011; Karaköse ve Kocabaş, 2006; Akioka & Gilmore, 2013; Acat ve Yenilmez, 2004). Motivasyon, bir hedefe dönük olarak davranışı harekete geçiren, sürdüren ve yönlendiren bir güç olarak tanımlanmaktadır (Dilts, 1998, Lumsden, 1994; Akt. Acat ve Demiral, 2002). Motivasyon terimi, harekete geçirme anlamında kullanılan Latince "Movere" kelimesinden türetilmiştir (Güney, 2011, Mobrand, Turns & Mobrand, 2013; Akt. Ayık, Ataş Akdemir ve Seçer, 2015).

Motivasyona ilişkin çeşitli açıklamalar, kavramlar, yaklaşımlar ortaya atılmıştır. Ayrı bir çalışma alanı olarak ortaya atılan motivasyon kavramının gelişimi, 1930'lardan bu yana öğrenme kuramlarıyla paralel olarak davranışçılıktan bilişselciliğe doğru bir gelişim çizgisi izlemektedir (Açıkgöz Ün, 1996).

Bireyin herhangi bir konuya ilişkin sahip olduğu motivasyon, kaynağına göre içsel ve dışsal motivasyon olarak iki türde ele alınabilmektedir. İç motivasyon (güdülenme), bireyin bir davranışı sonlandırmaya dönük doğal ilgisi ve isteği olarak tanımlanmaktadır. Dış motivasyon (güdülenme) ise bireyin ilgisi ve isteğinin olmadığı durumlarda davranışın gerçekleşmesi için dıştan sağlanan kontrol anlamına gelmektedir. Birey doyum elde etmek için işi başarmak istiyorsa, bu bir içsel güdülenmedir. Bireyin güdülenmesi dışsal etkilerle özendirici hedefler seçilerek ya da pekiştireçler kullanılarak geliştirilirse bu durumda güdülenme dışsaldır. Dışsal güdü dışarıdan gelen ödül, ceza, baskı, rica gibi etkilerle ortaya çıkar (Locke, 1968, Muchinsky, 1990, Lumsden, 1994; Akt. Erdem ve Gözel, 2014). İçsel ve dışsal motivasyonlar öğrenme ve öğretme süreçlerinde önemli kavramlardır. İçsel motivasyon bir görevin tatmin edici ve hoşnutluk verdiği için yapılması, dışsal motivasyon ise bir görevin ödül veya ceza için yapılmasıdır. Dışsal motivasyon yüksek maaş ya da maaş artışı, promosyonlar, sınavı geçmek, sosyal baskı gibi çevresel kar sağlayan unsurları içerir. İçsel motivasyon ise ilgi, merak, ihtiyaç, zevk gibi bireyin kendisi için yaptığı eylemleri içerir (Lee, 2005, Woolfolk, 1999, Wigfield & Eccles, 2002; Akt. Dereli ve Acat, 2010).

Motivasyon, bireye enerji verip, davranış için istekli hale gelmesinde etkili olduğundan, öğrenme-öğretme sürecinin etkililiğini ön plana çıkaran en önemli faktörlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır (Akbaba, 2006). Motivasyonun, insan davranışlarında, eğitim-öğretim çalışmalarında ve bireylerin meslek seçimlerinde oldukça önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. İnsanları motive eden gereksinimlerin neler olduğu ne kadar iyi anlaşılırsa, insanlar o derece etkin şekilde motive edilebilirler (Karaköse ve Kocabaş, 2006).

Öğrencilerin öğrenim gördükleri ortamlarda mesleklerine yönelik bilgi, yetenek, değer, ilgi ve tutumları kazandığı mesleki sosyalleşme sürecinde (Bragg, 1976), bazı sorunlar yaşaması durumunda, bu sorunları yaşayan öğrencilerin öğrenim gördükleri kuruma ve dolaylı olarak da mesleki alanlarına karşı olumsuz tutumlar geliştirebilecekleri ifade edilmektedir (Akt. Erimez ve Gizir, 2013). Bununla birlikte eğitim alanında, motivasyonla ilgili yapılan araştırmalar esas olarak öğretme/öğrenme sürecini kapsayan kişisel ve çevresel faktörlerin öğrencileri öğrenmeye ve başarmaya yönelik nasıl harekete geçireceği ve teşvik edeceği üzerine odaklanmaktadır (Chen, 2001; Akt. Gençay ve Gençay, 2007).

Alanyazın incelendiğinde genellikle öğretmenlik mesleğine ilişkin kaygı, tutum, motivasyon ve öz-yeterlik ile ilgili çeşitli araştırmalara rastlanmaktadır. Dereli ve Acat (2010), okulöncesi eğitim öğretmenliği bölümü öğrencilerinin motivasyon kaynakları ve sorunlarını belirlemek, motivasyon düzeylerinin, motivasyon kaynakları ve sorunlarının devam ettikleri fakülte ve sınıfa göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yaptıkları araştırma sonucunda okulöncesi eğitim öğretmenliği bölümü öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin motivasyonlarının genellikle yüksek olduğunu, çok az sorun yaşadıklarını ve öğretmenlik mesleğine ilişkin motivasyon düzeyleri, motivasyon kaynakları ve sorunlarının devam ettikleri fakülte ve sınıfa göre anlamlı düzeyde farklılaştığını tespit etmişlerdir.

Acat ve Yenilmez (2004), eğitim fakültesi öğrencilerinin motivasyon kaynakları ve sorunları ile bunların çeşitli değişkenler açısından farklılaşma durumunu inceledikleri çalışma sonucunda eğitim fakültesi öğrencilerinin genel olarak olumlu motivasyon yüklenmiş oldukları, motivasyon sorunu oluşturan durumları daha az yaşadıkları ve motive edici faktörler sıralamasında öğrenme çevresindeki değişkenlerin en önemli faktör olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Gençay ve Gençay (2007), beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin eğitim motivasyonları ve motivasyon sorunlarını çeşitli değişkenler açısından incelemek amacıyla yaptıkları çalışmada kadınların olumsuz motivasyon düzeylerinde erkeklere nazaran istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğunu, sınıf değişkenine göre ise öğrencilerin eğitim motivasyonlarının başlangıçta yüksek olduğu ancak okuldaki sınıf düzeyleri arttıkça eğitim motivasyonlarının azaldığını tespit etmişlerdir.

Acat ve Demiral (2002), yabancı dil öğrenenlerin yaşadıkları motivasyon problemleri, bireyleri yabancı dil öğrenmeye motive eden etmenlerin ne olduğu, bunların bireylerin cinsiyet ve eğitim durumlarına göre nasıl farklılaştığını belirlemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışma sonunda yabancı dil öğrenmede Türkiye'de en önemli motivasyon kaynağının yabancı dil öğrenmenin gelecekte bireylere iş bulmada ve işte yükselmeye destek sağlaması olduğu ve yabancı dilin insanlar arası iletişimde ve yazılı kaynakların anlaşılmasında kullanılabilmesinin ikinci temel motivasyon kaynağı olarak görüldüğü sonucuna ulaşmışlardır.

Erdem ve Gözel (2014), sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik motivasyon düzeyine ilişkin görüşlerini belirlemek ve bu görüşlerin cinsiyet, sınıf, öğrenim türü ve mezun olduğu lise değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirdikleri çalışma sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin motivasyon düzeyinin % 62,8 ve 3.89 ortalama ile "*katılıyorum*" düzeyinde olduğunu tespit etmişlerdir.

Bakaç ve Özen (2017), pedagojik formasyon öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile öz-yeterlik inançlarını farklı değişkenler bakımından ele almak ve her ikisi arasında nasıl bir ilişki olduğunu ortaya koymak amacıyla gerçekleştirdikleri çalışma sonucunda öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile öz-yeterlik inanç düzeyleri arasında pozitif yönde, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varmışlardır. Bunların dışında belli bir konu alanına ilişkin öğrenme motivasyonu ölçeği geliştirmeye (Dede ve Yaman, 2008) ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutuma (Erimez ve Gizir, 2013) yönelik çalışmalara da rastlanmaktadır.

Öğretmenlik mesleği yüzyıllardır önemini koruyan mesleklerin başında gelmektedir. Türkiye'de öğretmenlik mesleğine olan talebin artmasında, günümüzün ekonomik ve sosyal şartlarının büyük ölçüde etkili olduğu bilinmektedir (Bakaç ve Özen, 2017). Türkiye'de öğretmen yetiştirme konusunda yaşanan sorunlar birçok araştırmada ortaya konulmuştur. Öğretmede bulunması gereken niteliklerle ilgili de çeşitli araştırmalar yapılmış, bunların sonucunda birçok özellik sıralanmıştır. 1996 yılından itibaren YÖK tarafından öğretmen yetiştirme sistemine yönelik olarak gerçekleştirilen düzenlemelerde, bu sorunların giderilmesi, öğretmen niteliklerinin artırılması amaçlanmıştır. 2007 ve 2018 yıllarında yapılan düzenlemeler, programlara öğrenci kabulünden, program içeriklerine kadar bir dizi düzenleme içermektedir. Öğretmen yetiştirme konusunda ülkemizde yapılan bu düzenlemelerin başarısı, büyük ölçüde eğitim fakültesine devam eden öğrencilerin isteklilik düzeylerine bağlı olarak şekillenecektir (Akt. Acat ve Yenilmez, 2004).

Günümüzde öğretmenlik en çok tercih edilen mesleklerden birisi haline gelmiştir. Bu nedenle, bu mesleği tercih eden öğrencilerin mesleğe başladıklarında yerine getirecekleri "öğretme" işlevine yönelik yüksek düzeyde motive edilmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda öğretmen yetiştiren kurumlar olan eğitim fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının öğretmeye yönelik motivasyon düzeylerinin, kaynaklarının ve bu motivasyonu etkileyebilecek etkenlerin belirlenmesi geleceği inşa edecek öğretmenler ve onların yetiştirecekleri öğrenciler açısından oldukça önemlidir.

Eğitim sisteminin öğelerinden biri olan öğretmenlik mesleğinde nitelik özellikle önemlidir. Genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi öğretmede bulunması gereken nitelikler olmak ile birlikte, bu

yeterliklerin yanında öğretmenin duyuşsal tepkileri ve mesleğine karşı tutumları da önemlidir (Semerci ve Semerci, 2004; Akt. Altunkeser ve Ünal, 2015). Öğretmen niteliğini etkileyen önemli unsurlardan biri de öğretmenlerin sahip olduğu öğretme motivasyonudur. Bu bağlamda öğretmen adaylarının sahip oldukları öğretme motivasyonları, mesleki davranışlarının en güçlü yordayıcılarından biridir.

Bu çalışmanın amacı, İlköğretim Matematik ve Fen Bilgisi öğretmeni adaylarının öğretme motivasyonlarını çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- İlköğretim Matematik ve Fen Bilgisi öğretmeni adaylarının öğretme motivasyonları nasıldır?
- İlköğretim Matematik ve Fen Bilgisi öğretmeni adaylarının öğretme motivasyonları bölüm, sınıf, cinsiyet ve akademik başarı değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli ve Katılımcıları

Nicel türdeki bu çalışmada ilişkisel tarama modelinden yararlanılmıştır. Karasar'a (2003) göre bu modeller, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya değişim derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. İlişkisel tarama modeli, bir değişkendeki durumun bilinmesi halinde ötekini kestirilmesine yardımcı olur. Araştırmanın katılımcıları İç Anadolu Bölgesi'ndeki bir devlet üniversitesinin İlköğretim Matematik Öğretmenliği (İMÖ) ve Fen Bilgisi Öğretmenliği (FBÖ) lisans programında 2017 – 2018 öğretim yılında öğrenim görmekte olan 318 öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın katılımcılarına ilişkin bazı bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1: Katılımcılara İlişkin Bilgiler

		f	%
Cinsiyet	Kadın	268	84,3
	Erkek	50	15,7
Bölüm	FBÖ	147	46,2
	İMÖ	171	53,8
Sınıf	1.Sınıf	81	25,5
	2.Sınıf	99	31,1
	3.Sınıf	89	28,0
	4.Sınıf	49	15,4
Akademik Başarı	0-1,99	43	13,5
	2-2,99	178	56,0
	3-4,00	97	30,5

Tablo 1'e göre, katılımcıların büyük çoğunluğu kadın öğrencilerden oluşmakta, öğrencilerin bölümlere ve sınıf düzeylerine dağılımı ise yaklaşık olarak homojen olup yarısından fazlası orta düzeyde başarıya sahiptir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak öğretmen adaylarının öğretme motivasyonlarını belirlemek amacıyla Kauffman, Yılmaz-Soylu ve Duke (2011) tarafından geliştirilen, Ayık, Ataş Akdemir ve Seçer (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan Öğretme Motivasyonu Ölçeği kullanılmıştır. Öğretme Motivasyonu Ölçeği'nin Türkçe versiyonu iki faktörden (İçsel motivasyon, Dışsal motivasyon) ve toplam 12 maddeden oluşmaktadır. İçsel ve dışsal motivasyon faktörleri 6'şar madde içermektedir. Ayrıca araştırmacılar tarafından hazırlanan bilgi formu aracılığıyla katılımcıların cinsiyet, bölüm, sınıf ve akademik başarılarına ilişkin bilgiler elde edilmiştir.

Veri Analizi

Öğretme Motivasyonu Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Ayık, Atas Akdemir ve Seçer (2015) tarafından gerçekleştirilmiş olup içsel motivasyon ve dışsal motivasyon faktörleri ile ölçeğin tamamına ilişkin içtutarlılık katsayıları sırasıyla ,70, ,76 ve ,84 şeklinde bulunmuştur. Bu çalışmada ise söz konusu içtutarlılık katsayıları sırasıyla ,63, ,61 ve ,73 olarak hesaplanmıştır. Öğretme Motivasyonu Ölçeği'nin her bir maddesi için Hiç Katılmıyorum (1), Kısmen Katılıyorum (2), Orta Düzeyde Katılıyorum (3), Çoğunlukla Katılıyorum (4), Tamamen Katılıyorum (5) şeklinde puanlama yapılmış ve her öğrenci için faktör toplam puanları ve ölçek toplam puanı hesaplanmıştır. Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda verilerin normal dağılıma sahip olduğu anlaşılmış buna göre cinsiyet ve bölüm değişkenlerine göre farklılık olup olmadığı bağımsız örneklem t-testi, sınıf ve akademik başarı değişkenlerine göre farklılık olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ile araştırılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacına yönelik olarak gerçekleştirilen analizlere ve bu analizler sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Öncelikle öğretmen adaylarının öğretme motivasyonlarını genel olarak belirlemek amacıyla faktör toplam puanları ile ölçek toplam puanlarına ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Genel Analiz

Faktör	Minimum	Maksimum	$\bar{X}$	SS
İçsel motivasyon	7	29	20,02	4,05
Dışsal motivasyon	6	27	17,76	4,14
Toplam	13	53	37,78	7,00

Tablo 2'ye göre, öğretmen adaylarının öğretme motivasyonlarının genel olarak "orta" düzeyde olduğu söylenebilir. Ayrıca öğretmen adaylarının öğretme motivasyonları faktörler bazında incelendiğinde; içsel motivasyonlarının dışsal motivasyonlarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Öğretmen adaylarının öğretme motivasyonlarının cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği bağımsız örneklem t-testi ile incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3: Cinsiyete Göre Farklılık Analizi

Faktör	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	SS	t	p
İçsel motivasyon	Kadın	268	20,14	4,00	1,22	,23
	Erkek	50	19,38	4,28		
Dışsal motivasyon	Kadın	268	17,62	4,05	-1,45	,15
	Erkek	50	15,54	4,54		
Toplam	Kadın	268	37,75	6,84	-,15	,88
	Erkek	50	37,92	7,88		

Tablo 3'de, öğretmen adaylarının öğretme motivasyonlarının genel olarak ve faktörler bazında cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı görülmektedir. Buna göre, cinsiyet değişkeninin öğretmen adaylarının öğretme motivasyonu üzerinde etkili olmadığı söylenebilir.

İlköğretim Matematik ve Fen Bilgisi öğretmeni adaylarının öğretme motivasyonlarının bölüm değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği bağımsız örneklem t-testi ile incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4: Bölüme Göre Farklılık Analizi

Faktör	Bölüm	n	$\bar{X}$	SS	t	p
İçsel motivasyon	FBÖ	147	20,45	4,18	1,76	,08
	İMÖ	171	19,65	3,91		
Dışsal motivasyon	FBÖ	147	16,57	4,06	-4,96	,00
	İMÖ	171	18,79	3,93		
Toplam	FBÖ	147	37,01	7,13	-1,82	,07
	İMÖ	171	38,44	6,85		

Tablo 4, öğretmen adaylarının öğretme motivasyonlarının içsel ve toplam motivasyon açısından bölüm değişkenine göre farklılaşmadığını göstermektedir. Ancak tabloya göre, Fen Bilgisi öğretmeni adayları ile İlköğretim Matematik öğretmeni adaylarının öğretme motivasyonları arasında dışsal motivasyon açısından anlamlı bir farklılık olup bu farklılık İlköğretim Matematik öğretmeni adaylarının Fen Bilgisi öğretmeni adaylarından daha yüksek dışsal motivasyona sahip olmalarından kaynaklanmaktadır ($t=-4,96, p<.05$).

Öğretmen adaylarının öğretme motivasyonlarının sınıf değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5: Sınıfa Göre Farklılık Analizi

Faktör	Kaynak	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
İçsel motivasyon	Gruplar arası	102,85	3	34,28	2,11	,10
	Grup içi	5097,04	314	16,23		
	Toplam	5199,89	317			
Dışsal motivasyon	Gruplar arası	24,41	3	8,13	,47	,70
	Grup içi	5401,43	314	17,20		
	Toplam	5425,84	317			
Toplam	Gruplar arası	77,18	3	25,73	,52	,67
	Grup içi	15473,41	314	49,28		
	Toplam	15550,59	317			

Tablo 5'de, öğretmen adaylarının öğretme motivasyonlarının genel olarak ve faktörler bazında sınıf değişkenine göre farklılaşmadığı görülmektedir. Buna göre, sınıf değişkeninin öğretmen adaylarının öğretme motivasyonu üzerinde etkili olmadığı söylenebilir.

İlköğretim Matematik ve Fen Bilgisi öğretmeni adaylarının öğretme motivasyonlarının akademik başarı değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6, öğretmen adaylarının içsel öğretme motivasyonlarının akademik başarı değişkenine göre farklılaşmadığını göstermektedir. Ancak tabloya göre, öğretmen adaylarının dışsal ve toplam öğretme motivasyonları akademik başarı değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için gerçekleştirilen Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, akademik başarısı 0-1,99 arasında olan öğretmen adaylarının gerek dışsal gerekse toplam öğretme motivasyonlarının, 2-2,99 ve 3-4,00 arasında akademik başarıya sahip öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($F=5,28, F=4,24, p<.05$).

Tablo 6: Akademik Başarıya Göre Farklılık Analizi

Faktör	Kaynak	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
İçsel motivasyon	Gruplar arası	50,85	2	25,42	1,56	,21
	Grup içi	5149,04	315	16,35		
	Toplam	5199,89	317			
Dışsal motivasyon	Gruplar arası	176,12	2	88,06	5,28	,01
	Grup içi	5249,72	315	16,67		
	Toplam	5425,84	317			
Toplam	Gruplar arası	408,04	2	204,02	4,24	,02
	Grup içi	15142,55	315	48,07		
	Toplam	15550,59	317			

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, İlköğretim Matematik ve Fen Bilgisi öğretmen adaylarının öğretme motivasyonları incelenmiştir. Elde edilen betimsel sonuçlara göre, İlköğretim Matematik ve Fen Bilgisi öğretmeni adaylarının öğretme motivasyonları genel olarak "orta" düzeydedir. Bu sonuç alanyazındaki Acat ve Yenilmez (2004), Erdem ve Gözel (2014), Dereli ve Acat (2010) çalışmalarının sonuçları ile paralellik göstermektedir. Öğretmen adaylarının öğretme motivasyonları faktörler bazında incelendiğinde; içsel motivasyonlarının dışsal motivasyonlarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kadın ve erkek öğretmen adaylarının öğretme motivasyonları arasında gerek faktörler bazında gerekse genel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte alanyazında kadın öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik motivasyonlarının erkeklerden daha yüksek olduğunun ifade edildiği çalışmalar (Gençay ve Gençay, 2007; Acat ve Demiral, 2002; Erdem ve Gözel, 2014) da mevcuttur. Buna göre cinsiyetin öğretmenlik ve öğretme motivasyonu üzerine etkisinin tam olarak belirlenebilmesi için daha çok çalışma yapılmasına ihtiyaç olduğu söylenebilir.

İlköğretim Matematik öğretmeni adaylarının dışsal öğretme motivasyonlarının, Fen Bilgisi öğretmeni adaylarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç ülkemizde son yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen öğretmen atamalarında ilköğretim matematik öğretmenliği branşından fen bilgisi öğretmenliği branşına göre daha fazla sayıda atama yapılmasından kaynaklanmış olabilir.

Öğretmen adaylarının öğretme motivasyonlarının genel olarak ve faktörler bazında sınıf değişkenine göre farklılaşmadığı görülmektedir. Yani farklı sınıf düzeylerinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının öğretme motivasyonları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Alanyazın incelendiğinde öğretmen adaylarının öğretmenlik motivasyonlarının sınıfa göre farklılaştığı (Dereli ve Acat, 2010) ve farklılaşmadığı (Erdem ve Gözel, 2014) çalışmalara rastlanmaktadır.

Akademik başarısı orta veya yüksek olan öğretmen adaylarının dışsal ve toplam öğretme motivasyonlarının, akademik başarısı düşük olan öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, akademik başarısı düşük olan öğretmen adaylarının bölümü bitirerek gelecekte başarılı bir öğretmen olma konusunda umutsuzluğa kapıldıkları ve bu durumun motivasyonlarını olumsuz yönde etkilediği şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara dayalı olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Söz konusu programlar dahilinde öğretmen adaylarının okullarda daha uzun süreli uygulama çalışmaları gerçekleştirilerek 1. sınıftan itibaren kendilerini bir öğretmen olarak hissetmeleri sağlanabilir.

- Öğretmen adaylarının aynı ya da farklı branşlardan öğretmenlerle bir araya gelebilecekleri kariyer etkinlikleri düzenlenebilir.
- Benzer çalışma öğretme motivasyonunu etkileyebilecek farklı değişkenler kullanılarak tekrar yapılabilir.
- Benzer çalışma farklı öğretmenlik programlarında öğrenim gören öğretmen adayları üzerinde de yapılabilir.

Not: Bu çalışma 10- 12 Mayıs 2018 tarihlerinde Antalya’da düzenlenen 9’uncu Uluslararası Eğitimde Yeni Yönelimler Kongresi’nde bildiri olarak da değerlendirilmiştir.

KAYNAKÇA

Acat, M. B. ve Demiral, S. (2002). Türkiye’de yabancı dil öğreniminde motivasyon kaynakları ve sorunları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 31, 312-329.

Acat, M. B. ve Yenilmez, K. (2004). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin motivasyon düzeyleri. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, 125-139.

Açıkgöz Ün, K. (1996). *Etkili öğrenme ve öğretme*. İzmir: Kanyılmaz Matbaası.

Akbaba, S. (2006). Eğitimde motivasyon. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 343-361.

Akioka, E. & Gilmore, L. (2013). An intervention to improve motivation for homework. *Australian Journal of Guidance and Counselling*, 23(1), 34-48.

Altunkeser, F. ve Ünal, E. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenler açısından yordanması. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 1-15.

Ayık, A., Ataş Akdemir, Ö. ve Seçer, İ. (2015). Öğretme motivasyonu ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Current Research in Education*, 1(1), 33-45.

Bakaç, E. ve Özen, R. (2017). Pedagojik formasyon öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik öz-yeterlik inançları ve tutumları arasındaki ilişki. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 1389-1404.

Dede, Y. ve Yaman, S. (2008). Fen öğrenmeye yönelik motivasyon ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 2(1), 19-37.

Dereli, E. ve Acat, M. B. (2010). Okul öncesi eğitim öğretmenliği bölümü öğrencilerinin motivasyon kaynakları ve sorunları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 173-187.

Erdem, A. R. ve Gözel, E. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin motivasyon düzeyleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 49-60.

Erimez, C. ve Gizir, S. (2013). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında fakültelerine yabancılaşmalarının rolü. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(3), 13-26.

Gençay, Ö. A. ve Gençay, S. (2007). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin motivasyon düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 241-253.

Karaköse, T. ve Kocabaş, İ. (2006). Özel ve devlet okullarında öğretmenlerin beklentilerinin iş doyumunu ve motivasyon üzerine etkileri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 2(1), 3-14.

Karasar, N. (2003). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel yayıncılık.

Kauffman, D. F., Yılmaz-Soylu, M. & Duke, B. (2011). Öğretme motivasyonu ölçeğinin geçerlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 279-290.

Keleş, H. N. (2011). Y kuşığı çalışanlarının motivasyon profillerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 129-139.